IVAN

L-a zărit întîi Zamfira. îşi trecu carabina în mîna stîngă si se apropie de el. îl atinse uşor cu vîrful bocancului.
— Trage să moară, spuse fără să întoarcă capul. Rănitul îi privea cu ochii foarte mari, deschişi. Era tînăr,
bălai, plin de pistrui, şi buzele îi tremurau necontenit, parcă tot s-ar fi trudit să zîmbească. Zamfira oftă adînc, apoi îngenunche lîngă el.
— Ivan! îl strigă. Ivan!
Desprinse bidonul şl—1 apropie cu grijă de buzele rănitului. Darie se oprise în faţa lui. îşi scoase casca şi începu să-şi şteargă fruntea cu mîneca tunicii.
— Trage să moară, spuse. Păcat de apă.
Cu o mişcare bruscă, speriată, braţul rănitului se desprinse de trup şi se zbătu în aer, ca şi cum ar fi căutat ceva, apoi căzu inert şi degetele i se încleştară pe un bulgăre de pămînt. Căzuse prea departe de buzunar. Zamfira întinse mîna, scoase revolverul şi zîmbi.
— E pentru dumneavoastră, domnule elev, spuse. Poate îl păstraţi ca amintire...
Darie îşi reaşezase casca. Apucă revolverul şi—l cîntări în mînă.
— Nu mai are gloanţe, spuse. Nu mai e bun de nimic. Se pregătea să-L azvîrle în porumbişte, dar se răzgîndi.
Continua să-L cîntărească în mînă, nehotărît. Iliescu îi ajunse din urmă.
— Trage să moară, rosti rar, clătinînd din cap. Fără luminare ca un cîine. Ca şi ceilalţi, adăugă coborînd glasul.

întoarse capul şi scuipă în lături. Darie mai privi o dai revolverul, apoi îl lăsă să cadă. Căzu, cu un sunet surd, înl tre bulgări, lîngă braţul rănitului.
— Dacă vă e milă de el, spuse, mai bine împuşcaţi-L. Să nJ se mai chinuie...
Făcu cîţiva paşi spre porumbişte, privind obosit în jurul lui, ca şi cum ar fi căutat un loc mai ferit de arşiţă, să se odihl nească. Dar se întoarse curînd, posomorit, cu ţigara neaprirj să în colţul gurii.
— S-o luăm din loc, spuse.
Zamfira se ridicase în picioare, dar nu-şi desprindea prii virile din ochii rănitului.
Dacă am şti ruseşte, i-am cere să ne binecuvînteze, vorbi încet, parcă mai mult pentru sine. Aşa se spunea pe la noi j dacă te binecuvîntează cineva cînd trage să moară, îţi aduci noroc.
— Aşa am auzit şi eu, îl întrerupse Iliescu. Dar îţi aduci noroc numai dacă te binecuvîntează cu inimă bună... Şi ăs-j ta-i bolşevic...
— Orice-o fi, doar să te binecuvînteze pe legea lui, în limj ba lui...
întoarse capul spre Darie.
— Poate dumneavoastră, domnule elev, care ştiţi atîtel limbi...
Darie îşi aprinse ţigarea. Ridică descurajat din umeri, înl cercînd zadarnic să zîmbească.
— Nu ştiu. Acum îmi pare rău. Ar fi trebuit să învăţ rul seşte... Se întrerupse, cu ochii la rănit, şi trase adînc din ţii gară. Dar poate înţelege el, adăugă. Poate cunoaşte el altl limbi...
Şovăi cîteva clipe, apoi înălţă din nou din umeri.
— încercaţi, domnule elev, îl auzi şoptind pe Zamfira. înl cercaţi, că poate înţelege...
Darie zvîrli ţigarea, se apropie neîncrezător, îi căută ochiil apoi izbucni deodată, cu un glas uscat, înăbuşit:
— *Nous sommes foutus, Ivan! Nous sommes des pauvrel types! Save our souls! Bless our hearts, Ivan ! Car nous som-i mes foutus!...*

Rănitul gemu stins, şi în acea clipă gura i se lumină deodată, parcă ar fi zîmbit. îi privi pe rînd, încrezător.
— *Blagoslovenie!* strigă Zamfira îngenunchind lîngă el. *Boje, Cristu!* Binecuvîntează-ne, Ivane...
îşi făcu cruce, cît putu mai încet, ridică ochii spre cer, îşi împreună mîinile şi închise puţin

ochii, ca şi cum s-ar fi rugat, apoi îl privi din nou, adînc, cercetător.
— Fă şi tu aşa, Ivan! strigă. Fă cruce după mine. *Boje,Cris-*
tuL
Apoi tăcu, şi toţi trei îşi pironiră privirile pe faţa rănitului, aşteptînd.
— Nu mă înţelege, oftă tîrziu Zamfira. Dacă i-am fi putut vorbi pe limba lui...
— Grijania lui de bolşevic izbucni Iliescu printre dinţi. Se preface că nu ne înţelege...
Darie întoarse capul şi-L privi, zîmbind încurcat.
— Dacă-L înjuri, cum o să te mai binecuvînteze ?
— N-are a face. Cînd omul trage să moară, nu mai înţelege şi iartă tot. îngenunche şi se aplecă uşor spre urechea rănitului. Iartă, Ivane, iartă! şopti.
Atunci îşi dădu seama că nu-L mai privea şi, întorcînd capul, văzu cîinele, la cîţiva metri de ei, în marginea porum-
biştii.
— E din sat, spuse Iliescu ridicîndu-se în picioare şi fluie-rîndu-L prieteneşte. Trebuie să fie satul pe-aproape.
Era un cîine slab, hămesit, cu părul arămiu decolorat de praf. Se apropie sfios de ei, neîndrăznind să se gudure. Rănitul întorsese capul şi-L aştepta. Tremurul buzelor încetase brusc, şi faţa arăta acum streină, împietrită.
— Dacă e bolşevic şi nu L-a învăţat nimenea, n-are de unde să ştie, vorbi Zamfira ridicîndu-se în picioare. Dar de Dumnezeu şi Isus Cristos tot trebuie c-a auzit el, şi cruce nu se poate să nu ştie să facă.
Se trase un pas înapoi şi-L strigă: „Ivan!" Apoi îşi depărta cît putu mai mult braţele şi rămase aşa, nemişcat, cu ochii la rănit.
— *Cristu!* strigă din nou. Cristos pe cruce. Fă şi tu cruce- Ridică trei degete în sus şi binecuvîntează-ne...

Faţa rănitului se luminase din nou, înmuiată de un mare zîmbet. Cîinele se apropiase şi-i lingea mîna încremenită pe bulgărele de pămînt.
— Se preface că nu înţelege, spuse Iliescu, şi scuipă cu furie în lături.
Zamfira intră în porumbişte şi cîteva clipe în urmă se întoarse cu doi coceni.
— Ivan, strigă el căutîndu-i ochii, priveşte încoace, Ivan! adăugă aşezînd cocenii de-a curmezişul în formă de cruce. Priveşte bine şi adu-ţi aminte. Asta e crucea lui Isus Cris-tos, mîntuitorul lumii. Cristos care a fost răstignit pe cruce. Acum înţelegi ? întrebă apropiindu-se şi arătîndu-i cocenii, îţi aduci aminte ?
Rănitul îi urmărise mişcările cu un neaşteptat interes, dar şi cu teamă. încercă să-şi ridice capul, dar gemu, de durere închise ochii. îi deschise după cîteva clipe şi zîmbi, văzîn-du-L pe Zamfira aşteptînd acolo, în faţa lui, cu cei doi coceni încrucişaţi.
— *Cristu!* rosti el tîrziu. *Cristu!*
— Minunea lui Dumnezeu! şopti Zamfira îngenunchind din nou lîngă el şi punîndu-i mîna pe frunte. Ai înţeles ce te rugasem. Binecuvîntează-ne!...
—*Benis-nous, Ivan!* izbucni cu fervoare Darie. *Benis-nous, bless our hearts! Tu t'envoles au Ciel. Au Paradis, Ivan, au-pres du Dieu Pere. Aupres de la Vierge,* adăugă cu o bruscă, neînţeleasă oboseală în glas. Maica Preacurată şi pururea Fecioară Măria...
Rănitul îl ascultase tremurînd uşor. Apoi îşi roti ochii de la unul la altul. Nu mai îndrăzni să-şi ridice capul, dar îşi mişca acum degetele, parcă ar fi încercat să arate ceva.
— Măria! izbuti el să rostească în cele din urmă. Măria...
— înţelege, şopti Iliescu.
îi urmări privirile şi văzu cîinele depărtîndu-se încet, cu capul plecat.
— Poate cunoaşte cîinele, adăugă. Poate o fi şi el din sat. Rănitul începuse să şoptească, mişcîndu-şi tot mai nervos

degetele, închizînd la răstimpuri ochii, apoi deschizîndu-i brusc, parcă tot mai înspăimîntat că-i regăseşte acolo, lîngă el.
74
— Eu zic să încercăm să-L ducem pînă în sat, vorbi Zamfira.
Darie îl privi lung, neîncrezător.
— Are să fie greu, spuse. Trage să moară.
—Ar fi păcat, că acum înţelege, spuse Iliescu, şi dacă ar mai duce-o un ceas, două, pînă în sat, poate ne binecuvîntează...
Cîinele se oprise la vreo zece metri, în preajma porum-biştii, aşteptîndu-i.
îl purtau pe carabine. Darie le luase raniţele şi le atîrna-se de carabina lui, pe care o proptise pieziş pe umeri. Rănitul tremura, gemînd înfundat, închizînd şi deschizînd necontenit ochii. La răstimpuri, Zamfira îi striga.
—Binecuvîntează-ne, Ivane, că te ducem acasă!... Nu te-am lăsat să mori pe marginea drumului.
— Zi măcar atît, încercă Iliescu, zi Cristos! Cristos! Măria!
După vreo sută de metri, se opriră să-şi tragă răsuflarea, dar nu-şi lăsară povara din mîini. Rănitul încerca, scîn-cind, să se zvîrcolească. îşi pironise privirile, rugător, în ochii lui Zamfira.
— Vorbiţi-i dumneavoastră, domnule elev. Spuneţi-i ceva
că-i vrem binele...
Darie îşi săltă raniţele în spate cu un gest scurt, de furie şi deznădejde.
— Ce să-i spun ? Pe ce limbă să-i vorbesc ? Dacă nu ştiu ruseşte, cum o să mă înţeleagă ?
— Vorbiţi-i orice, îl încuraja Zamfira. Numai să vadă că ne dăm osteneala, că nu-L lăsăm să moară ca un dine. Vorbiţi-i în orice limbă, că dumneavoatră sînteţi filozof...
Darie oftă fără voia lui şi-şi trase chipiul pe frunte.
— Cu adevărat filozof! exclamă, încercînd să zîmbeas-că. Ivan! izbucniîntorcîndu-se spre rănit şi căutîndu-i ochii. Iţi mai aduci aminte de *Faust!*
Habe nun, ach! Philosophie, Juristerei und Median,
75
Und leider! auch Theologie Durchaus studiert...
Acesta sînt eu, Ivan, cel care-ţi vorbesc acum. *Filozofu* Mă auzi ?
.
— Ziceţi-i înainte, îl încuraja Iliescu pornind la drum] Vorbiţi-i, că vă ascultă, şi asta-i de-ajuns.
— Dacă vă ascultă, nu moare, adăugă Zamfira.
—... Aş putea să-ţi povestesc multe, Ivan, căci ce nu poaJ te povesti un proaspăt licenţiat în filozofie ? Cîte nu i-au trecut prin minte ? Cîte aventuri în două, trei volume, baj chiar în douăzeci şi două — Proust, bunăoară, nu are două-j zeci şi două de volume ? Sau poate mă înşel, poate am calculat greşit, am numărat şi operele din tinereţe; ştii la ce fac aluzie, *Pastiches et melanges* şi celelalte...
— Ziceţi-i înainte, domnule elev; căci ziceţi bine, îl înH curajă Iliescu.
Apoi întoarse capul şi scuipă cu putere, departe, către po-j rumbişte.
— Ivan! exclamă emoţionat Darie. Aş putea să-ţi vorbesc! o noapte întreagă numai despre probele inexistenţei lui Dumnezeu. Iar despre Isus Cristos, de care probabil n-ai mai auzit de cînd ai în şcoala primară, despre Mîntuitorul vostru şi al nostru, al tuturor, şi despre a lui enigmatică existenţă istorică, sau ineficientă politică, ţi-aş putea vorbi multe nopţi, numai noi doi, fără comisari şi fără teologi, căci simţi şi tu asta Ivan, *nous sommes foutus, nous sommes tomfoutus*! Şi noi, şi voi. Dar mai ales noi, care ne tragem din bădica Tra-ian... Şi dacă mi-ar părea rău să mor acum, curînd după tine, sau poate înaintea ta, să mor la douăzeci şi doi de ani, este' şi pentru că n-am să mai apuc să văd cum o să-i ridicaţi statuie lui bădica Traian. Căci lui i s-a năzărit să ne zămislească aici, la marginea pămîntului, parcă ar fi ştiut anume că într-o bună zi o să veniţi şi voi, obosiţi după atîta rătăcire în stepă, şi o să daţi peste noi, frumoşi, deştepţi şi bogaţi, şi o să vă fie foame şi sete, aşa cum ne este şi nouă acum...
— Ziceţi-i înainte, domnule elev, că vă ascultă, îl încuraja Zamfira văzînd că Darie se întrerupse şi-şi ştergea în n ştire obrazul cu mîneca tunicii.

—... Şi cîte altele n-aş putea să-ţi povestesc. Deşi, mă întreb, aş îndrăzni să-ţi povestesc vreodată aventurile din 13 martie, din 8 noiembrie, şi toate cîte au mai urmat ? Sînt în-tîmplări prea intime, Ivan, care m-au făcut şi m-au desfăcut, şi m-au făcut din nou, aşa cum mă vezi acum, filozof itinerant, ţinîndu-ţi de urît cît s-o mai îndura de noi Dumnezeu si brandturile voastre, *car nous sommes foutus, Ivan, iln'y a plus d'espoir. Nous sommes tous foutus !* Ca într-o nuvelă celebră, pe care încă n-a scris-o nimeni, dar care va fi desigur scrisă într-o zi, pentru că e prea *adevărată,* dacă înţelegi la ce fac aluzie, prea seamănă cu tot ce s-a întîmplat în zilele noastre, şi seamănă şi cu ce ni se întîmplă şi nouă acum, şi mă întreb cum va mai îndrăzni autorul nuvelei să dea ochii, să spunem, cu soţia şi copiii lui, ba chiar cu vecinii lui, cum va îndrăzni să mai iasă pe stradă, pentru că ai ghicit la ce fac aluzie, fiecare se va recunoaşte în personajul principal al nuvelei, şi cum ar mai putea trăi cineva după aceea, cum s-ar mai putea bucura de viaţă după ce va înţelege că e *condamnat,* că nu există nici o ieşire, că *mi poate* exista nici o ieşire pentru că, pentru fiecare din noi, a existat, înaintea noastră, un împărat Traian, oricum s-o fi numit el, un Traian în Africa, unul sau mai mulţi în China, oriunde îţi arunci privirile nu vezi decît oameni condamnaţi pentru că cineva, un împărat Traian, mult înaintea lor, cu mii şi mii de ani înaintea lor, a hotărît să-i zămislească tot în locuri nepotrivite...
Se opri brusc şi-şi trecu, tremurînd, palma pe faţă.
— Ziceţi-i înainte, domnule elev, şopti Zamfira, dar mai ʳar, mai rar, ca să vă înţeleagă...
Darie îl privi zîmbind, parcă l-ar fi recunoscut deodată, Şi-şi săltă raniţele pe umăr cu o tinerească deznădejde.
—... S-o luăm deci de la început, Ivan, s-o luăm de la 13 martie. Căci de-acolo a început tot începutul. Dacă aş fi mu-pt la 12 martie, aş fi fost un om fericit, pentru că mă duceam w Cer; *au Ciel, Ivan, aupres de la Sainte Trinite,* acolo unde, [011] ajutorul preotului — ai să ajungi şi tu, curînd. Dar dacă îmi Y[a] fi dat să mor azi, mîine, poimîine, eu unde mă voi duce ? in nici un caz, nu în Cer, pentru că la 13 martie am aflat că
77
Cerul *pur şi simplu nu există.* Nu mai există, Ivan! Din cli-J pa cînd înţelegi, cum am înţeles eu la 13 martie, că Cerul e doar o iluzie, totul s-a terminat. Nu mai există nici Cer, nici sus, nici jos căci Universul e infinit, n-are nici început, nici sfîrşit. Şi atunci, te întreb, *eu unde mă duc* ?... Ştiu, te întreb degeaba, pentru că te-ai hotărît să nu răspunzi. Dar îţi răspund tot eu. Şi îţi răspund cu 8 noiembrie, cu al doilea în-i ceput. Pentru că la 8 noiembrie, cred că ai ghicit asta, am înţeles ceva poate chiar mai important. Am înţeles că nu e nevoie să te duci undeva, pentru că *eşti deja acolo.* La ne-j mărginire, Ivan, răspund cu o altă nemărginire. Pentru că, ascultă-mă bine, eu, ca şi tine, ca şi toţi ceilalţi, eu, noi, oa-J menii, sîntem *indestructibili.* Nici brandturile voastre, nici avioanele nemţeşti nu ne pot distruge. Sîntem aici de la în-ceputul Lumii, şi vom mai fi chiar după ce se va stinge şi ultima stea din ultima galaxie. Şi atunci, îţi dai seama, Ivan, *nous sommes foutus, et sommes foutus pour l'eternite.* Pentru că, dacă sînt indestructibili, unde mă duc, azi, mîine, poi-mîine, cînd mi-o veni şi mie rîndul ? Nu mă pot duce nicăieri, pentru că sînt deja acolo, şi sînt peste tot, în acelaşi timp. Dar asta e îngrozitor, să fii peste tot şi totuşi, într-un anumit fel, să *nu* fii, pentru că nu mai eşti viu. E îngrozitor, să nu te poţi odihni niciodată, cum se odihneau moşii şi strămoşii noştri. Căci ei se duceau unde le era scris, unii în Cer, alţii sub pămînt, alţii la marginile Pămîntului, dar, înţelegi, ei se puteau odihni. Dar *noi,* Ivan, ce se va întîmpla cu *noi* ?.. j
îşi săltă din nou raniţele pe umăr şi grăbi şi mai mult pa-L sul.
— ... Şi acum, dacă te-ai hotărî să rupi jurămîntul tăce-l rii, fără îndoială că m-ai întreba: dar *după* 8 noiembrie, cej s-a întîmplat *după* 8 noiembrie ? Şi pentru că legea războiului ne cere să fim sinceri şi deschişi unii faţă de alţii, aş fii obligat să-ţi răspund. Dar mă vei înţelege ? Pentru că ne lovim deodată de *o serie de evenimente mutual contradicto-i rii,* dacă mă pot exprima astfel...
Se auzi strigat din urmă, şi de-abia atunci îşi dădu seama că o pornise singur înainte, cu cîinele lîngă el. Cei doi aşeza-

seră rănitul la umbra rară a unui salcîm, îşi scoseseră căştile si se ştergeau pe obraz. Darie se apropie stînjenit, silindu-se să zîmbească.
— A bolborosit mereu pe limba lui, în ruseşte, făcu Iliescu.
— Parcă ar fi cerut apă, îl întrerupse Zamfira dar nu mai avem. Şi cînd i-am arătat bucăţelele de zahăr, a închis ochii. Nu vrea.
Luă din palma deschisă o bucată de zahăr şi începu s-o
sugă.
— Cît îl vedeţi de tinerel şi de slab, e greu, reluă Iliescu, si am obosit. Ne-am gîndit să ne odihnim aici, la umbră. Că satul tot nu se vede.
— Poate că îşi vine şi el în fire, adăugă Zamfira.
Darie aşezase raniţele pe iarba arsă, prăfuită, şi îngenunchease lîngă rănit, ascultîndu-i încordat răsuflarea grea, precipitată.
— Mă întreb cum de mai trăieşte, vorbi tîrziu. De-abia îşi mai trage sufletul.
întinse braţul, apucă una din raniţe şi începu să caute. Rănitul îl urmări cu privirea, tresărind la răstimpuri din tot trupul, parcă ar fi fost scuturat de friguri.
Darie întoarse capul spre Zamfira şi—1 întrebă, coborînd glasul:
— Ce facem cu el ? Că nu-L mai putem duce, şi e tîrziu. îl lăsăm să se chinuie aici, sau îl ajutăm noi să moară ?
Zamfira se codi şi-şi plecă privirile.
— Dacă ne-am trudit şi l-am dus pînă aici... Poate se îndură Dumnezeu şi-i dă putere să ne binecuvînteze. Pentru că, îmi dau eu cu părerea, acum *vrea* să ne binecuvînteze...
— L-am auzit şi eu, interveni Iliescu. L-am auzit cînd a spus *Cristu.* Dacă-L mai ţinem de vorbă, poate o mai duce un ceas. Că satul nu e departe.
Darie îşi aprinse ţigara şi-i privi pe toţi trei, pe rînd, zîm-bind.
— Nu se vede nimic, spuse. Unde te uiţi, numai lanuri de porumb, numai lanuri...
Cîinele se oprise la cîţiva metri, scîncind sfios, cu ochii aţintiţi asupra bucăţelelor de zahăr. Zamfira oftă.
79
— Să-i mai spunem de-ale noastre, că poate pe astea le în-j ţelege mai bine. Cît ne-am odihni noi aici, să-L ţinem de vorn bă, să-i spunem cum o să fie în sat.
îliescu se întoarse cu tot trupul spre răsărit şi începu **de-j** odată, cu un glas nou, necunoscut, parcă ar fi vorbit unui copil bolnav:
— Ivan, nu mai e mult şi ajungem în sat. Şi o să fie bine la voi în sat, o să fie ca la noi în sat...
— Spune-i ce-o să-i dăm, îl întrerupse Zamfira. **Apa** proaspătă din belşug...
— Ivan, continuă îliescu apropiindu-şi şi mai mult faţa dej el, la voi în sat sînt livezi cu tot felul de poame, cu pruneJ şi pere, şi cîte altele, şi-o să-ţi aducem cîte vrei...
— O să-ţi spele femeile obrazul, îl întrerupse Zamfira, ol să te culce în pat...
Rănitul închisese ochii şi-şi mişca buzele parcă cu un marq efort, dar totuşi din ce în ce mai repede.
— Doar să-ţi aduci şi tu aminte de noi, continuă Zamfi-I ra, să-ţi aduci aminte de ce te-am rugat...
— O să-şi aducă aminte, reluă îliescu, nu se poate să nu-şil aducă aminte. Că ne-am ostenit pentru el, i-am fost prieteni.! *Priatin!* Ivan, *priatin !* strigă zîmbind cu toată faţa. O să-ţij aduci aminte, Ivan, şi-o să-ţi ridici braţul, o să-ţi ridici bra-j ţul către noi, şi ai să ne binecuvîntezi.
Cîinele începu deodată să geamă, apoi privi speriat în ju-l rul lui şi, tremurînd, cu părul zburlit, o luă la goană pe **mar-l** ginea drumului. Rănitul deschisese ochii, dar nu mai avui putere să întoarcă capul şi să-L privească. Privea acum de-aj dreptul către cer, şi cu atîta intensitate încît nici lumina greaT a după-amiezii de august, nici pulberea fină care plutea deasupra lor ca o nesfîrşită pînză de păianjen nu-L tulburau. Tă cură toţi, cîteva clipe. Darie se apropie de rănit, îi puse mî pe frunte şi-L privi adînc în ochi.
— Mi-e teamă c-a murit, şopti. Dumnezeu să-L ierte! adăugă ridicîndu-se anevoie în picioare.
Zamfira îi puse şi el mîna pe frunte, apoi îl bătu uşor obraz, îi scutură braţul.
__Dumnezeu să-L ierte! rosti făcîndu-şi cruce. O să-L ierte Dumnezeu, pentru că ne-a binecuvîntat, şi asta o să ne poarte noroc.

— Asta făcea cînd îşi mişca buzele adineaori, spuse îliescu. Ne binecuvînta...
Darie îşi săltă raniţa în spate şi privi obosit drumul pe care apucase cîinele:
— S-o luăm din loc, spuse. Am întîrziat destul.
— înduraţi-vă încă puţintel, domnule elev, şopti timid Zamfira, desprinzînd din raniţă o lopată scurtă. Nu-L putem lăsa aici, să-L sfîrtece corbii. Pînă mai fumaţi dumneavoastră o ţigară, i-am săpat groapa...
Darie îl privea uluit, parcă nu l-ar fi înţeles.
— înduraţi-vă, domnule elev, interveni îliescu. Că e pă-mînt sărac şi groapa e gata cît aţi bate din palme...
— Mă băieţi, voi sînteţi nebuni, vorbi tîrziu Darie. Sînteţi nebuni de-a binelea... Dar e şi vina mea, adăugă mai mult pentru sine, îndreptîndu-se spre porumbişte. E şi vina mea...
Tîrziu întoarse capul şi-i văzu cum săpau grăbiţi, suflînd greu, fără să-şi vorbească. Şi în acea clipă i se părea că visează, pentru că săpau, la o distanţă de peste doi metri unul de altul, ca şi cum s-ar fi hotărît să sape o groapă în care să încapă cîteva trupuri, şi tot atunci auzi şuieratul ascuţit al avioanelor de vînătoare germane zburînd foarte jos, iar în spatele lui, dincolo de lanurile de porumb în care se afundaseră în zori, poate chiar din şoseaua pe care se retrăsese compania întreagă cu o noapte mai înainte, auzi pocnetele scurte, surde, înfundate, ale brandurilor ruseşti.
— ... Evident, continuă desfăcînd un nou pachet de ţigări, atunci mi-am dat seama că visez şi m-am deşteptat. Dar am să vă mai spun ceva, deşi poate n-o să mă credeţi: ce m-a impresionat mai mult, şi m-a trezit, n-au fost avioanele nem-ţeŞti, nici brandurile, ci groapa aceea nefiresc de mare, pe care începuseră s-o sape îliescu şi Zamfira. în fond, mă în-treb, unde le-o fi fost gîndul cînd s-au apucat să sape. Căci,

v-am spus, eram toţi însetaţi, înfometaţi şi extraordinar q obosiţi. De ce voiau să-şi mai complice truda ?
— In orice caz, îl întrerupse locotenentul privindu-L d simpatie, aproape cu căldură, vina a fost, de la început, a dvi mitale. Nu trebuia să-i laşi să-L transporte. Eraţi în retragi re, şi orice moment pierdut vă putea fi fatal. Dacă le-a fosl milă de Ivan, trebuia să-L împuşte pe loc...
— Nu crezi că putea fi salvat ? îl întrebă Laura.
— Nu. V-am spus, cînd am dat cu ochii de el, trăgea să moară. Mă întreb cum a mai putut trăi atît. Evident, în viJ lucrurile se întîmplă altfel...
— După cele şase zile de foc, îl întrerupse locotenentul,! aveai destulă experienţă. Nu mai aveai, ca la început, sci^ za că nu îndrăzneşti să comanzi unor soldaţi care luptasem de un an, doi, în linia întîi.
— E adevărat, vorbi Darie zîmbind absent. Dar pe de altj parte, de cîte ori îndrăznisem să comand, în acele şase zild ieşise prost. Plecasem cu un pluton, şi, din comandă în cof mandă, rămăsesem trei...
— Ştiu la ce faci aluzie, îl întrerupse din nou locotenen tul, dar n-a fost vina dumitale. Toată Ucraina era împînzi tă de partizani şi de detaşamente speciale admirabil camu. flate. îndată ce o unitate se despărţea de grosul diviziei, riscj să fie înconjurată şi decimată. Aţi avut noroc dacă din şai sprezece aţi scăpat trei. .
— în orice caz, reluă Darie, de data aceasta nu mai voj iam să-mi iau răspunderea. Şi acum, pentru că sîntem întrd noi, mai vă pot spune ceva. Cum mă credeam urmărit dl nenoroc şi piază-rea, şi mi-era teamă să nu-i pierd şi pe ei, pi ultimii doi, mă hotărîsem să le mai dau un singur ordin: si ne despărţim; să ne îndreptăm spre sate ei pe un drum, şi eu pe altul... De-aceea poate, m-am lăsat ispitit de speranţa Io» absurdă: că binecuvîntarea lui Ivan, care trăgea să moarJ ne va purta noroc...
Doamna Machedon veni dinspre bucătărie cu o farfu-j rie mare fumegîndă, urmată de Adela, purtînd o tavă cu mulj te păhăruţe şi o sticlă de ţuică.

_Luaţi-le repede, cît sînt fierbinţi, şopti doamna Machedon oprindu-se în mijlocul grupului.

_ Eu mă tot gîndesc, începu judecătorul, cine-o fi fost Ivan ? Ce fel de om ? Şi, mai ales, mă tot întreb: o fi înţeles ce voiaţi de la el ? Şi, pînă la urmă, vă va fi binecuvîntat ?
— Fără îndoială că i-a înţeles şi i-a binecuvîntat, răspunse Laura. Dovadă că le-a purtat noroc, şi au scăpat.
— Se cunosc cazuri şi mai extraordinare, spuse cineva rezemat de perete, pe care Darie nu-L văzuse pînă atunci. Soldaţi care au reuşit să scape de la Stalingrad şi au ajuns, pe jos, după nu ştiu cîte luni, în ţară. Şi mă întreb dacă i-o fi binecuvîntat şi pe ei vreun Ivan care trăgea să moară...
Darie îl ascultase cu încordare, privindu-L mirat, cerce-
tător.
— Nu cred că ne-am întîlnit pînă acum, continuă celălalt stînjenit, parcă ar fi încercat să se scuze. Numele meu este Procopie. Medic, dar am ciupit şi eu ceva filozofie, pe vremuri, cînd eram student. Mi-a plăcut filozofia...
Locotenentul îi privi pe amîndoi surprins, aproape indignat.
—Dar cum se poate că nu v-aţi întîlnit pînă acum ? Aţi fost în acelaşi regiment...
Darie întoarse capul către Laura şi zîmbi cu înţeles, parcă ar fi aşteptat un semn, să-L încurajeze să continue.
— Ce e mai curios, începu el deodată, este că am avut de la început impresia că ne-am mai întîlnit. Dar nu îndrăzneam să recunosc că impresia asta se datora întîmplării pe care v-am povestit-o adineaori. într-adevăr, cu cît vă privesc mai bine, domnule doctor, cu atît mi se pare că semănaţi cu Ivan...
Cîţiva izbucniră în rîs şi-i priviră pe rînd, încercînd să pară surprinşi. Darie continua să zîmbească.
— Este în orice caz curios, exclamă Laura, pentru că nu "u-L închipuiam aşa pe Ivan. îl vedeam un tinerel de optspre-zece-nouăsprezece ani, foarte blond şi plin de pistrui. Şi doctorul e aşa cum îl vedeţi: brun, fără pistrui şi cu doi băieţi la Şcoală.

Darie începu să se frece pe frunte, parcă ar fi încercat *si-a* amintească un amănunt care, în clipa aceea, i se părea hota rîtor.
— In fond, asta n-are nici o importanţă, continuă LaurJ Important este faptul că ţie ţi se pare că seamănă cu Ivan. 9 în cazul acesta, îl putem întreba ce s-a întîmplat în mint*m* lui Ivan atunci cînd îl purtaţi pe carabine. Credeţi că i-a bl necuvîntat, domnule doctor ?
Procopie ridică încurcat din umeri.
— Cum să spun ? După cîte pot judeca, aş răspunde: da şi nu. Este greu de închipuit că Ivan nu ghicise ce voiau dl la el. Dovadă că a rostit cuvîntul *Cristu.* Aşa că, probabil, le-L vorbit, şoptind cuvinte pe care ei nu le puteau înţelege, pei« tru că nu ştiau ruseşte. Cuvinte, foarte probabil, de priet*m* nie, poate chiar de dragoste, creştină sau altfel, în sfîrşit, dl dragoste între oameni. Dar, evident, nu asta aşteptau Zaml fira şi Iliescu de la el; în fond, nici nu era o binecuvîntail propriu-zisă...
Darie ridică brusc fruntea şi privi agitat în jurul lui.
— Acum mi-am adus aminte! exclamă. Mi-am adus aminl te de ce mi-am spus la un moment dat, cînd, turburat da credinţa şi nădejdea lui Zamfira, l-am implorat: *„Bless ouă bearts, Ivan ! Save our souls!..."* Mi-am spus: dacă ar fi *adem vărat,* dacă Ivan, aşa cum este el, paralizat, aproape mut, tr» gînd să moară într-o margine de drum, dacă Ivan *ne poată mîntui cu adevărat,* atunci ascunde un mister impenetrabj şi cutremurător, căci, într-un anumit fel, incomprehensibl minţii mele, el prezintă, sau exprimă, pe Dumnezeul necu-^ noscut, *agnostos theos,* de care vorbea Sfîntul Pavel. Dar daci a fost sau nu a fost aşa, nu voi şti niciodată. Pentru că nici-l odată nu voi putea fi sigur că binecuvîntarea sau dragostea lui a avut sau nu vreo importanţă în existenţa noastră...
Doamna Machedon se apropiase de soba de zid, o des-l chise cu grijă şi zvîrli ce mai rămăsese din butucul despica^ în după-amiaza aceea.
— Parcă s-a lăsat deodată frig, spuse.
__Nu ne întreruperi! strigă Laura întorcînd capul. Să vedem ce spune doctorul. Căci ideea aceasta cu Dumnezeul necunoscut aduce un element nou, pe care nu-L bănuiam pînă acum. Dumneata ce spui,

domnule doctor ?
Procopie ridică din nou din umeri şi-şi trecu palma peste buze, parcă ar fi încercat să-şi ascundă un zîmbet.
— E curios că şi eu mă întrebam cu ce seamănă toată în-tîmplarea asta. Căci seamănă cu ceva care mi se pare cunoscut, dar nu reuşesc să-mi amintesc cu ce. în orice caz, dacă ar fi fost o nouă epifanie a Dumnezeului necunoscut, nu putea fi *agnostos theos* din Atena Sfîntului Pavel. Nu seamănă deloc cu un Dumnezeu imaginat de greci...
Darie clătină nerăbdător din cap.
— Evident, evident, dar sînt fel de fel de zei şi dumnezei necunoscuţi...
— Să lăsăm asta, îl întrerupse Laura. Eu regret un singur lucru: că n-ai apucat să-i explici lui Ivan ce înţelegeai prin acea expresie misterioasă: „o serie de evidenţe mutual contradictorii..."
Darie tresări şi o privi zîmbind, cu o secretă fervoare.
— Cred că a fost cea mai profundă, dar şi mai nemiloasă autoanaliză din toate cîte am încercat în viaţa mea. Simţeam atunci că intuisem ceva care îmi rămăsese întotdeauna inaccesibil, că ghicisem, cum să spun ? însuşi principiul existenţei mele poate nu numai al existenţei mele, adăugă coborînd glasul. Simţeam că ghicisem misterul însuşi al oricărei existenţe umane. Şi expresia aceea aproximativă — „o serie de evidenţe mutual contradictorii" — era o primă încercare de traducere a misterului pe care tocmai îl pătrunsesem şi eram pe cale de a-L analiza şi formula. Dar, evident, aşa cum se în-frmplă mai întotdeauna în vis, acum nu mai mi-aduc nimic aminte...
Privi în jurul lui şi i se păru că în afară de Laura şi Proco-P[le]> ceilalţi îl ascultaseră mai mult din politeţe. Tocmai fu->[e]seră chemaţi la masă cînd Laura intervenise cu ultima în-
Sese
— E deschisă fereastra de la baie, explică Adela. Era preaj I are şi fuseseră obligaţi să-L asculte, cei mai mulţi în picioare, ^[r] ' • • ' unii '"
mult fum, şi am deschis fereastra...

L

[Un]n din ei chiar lîngă uşa sufrageriei. Ar fi trebuit să se ri-

dice şi el, să arate limpede că s-a pus capăt discuţiei, dar paj că o stranie, deşi plăcută, oboseală îl pironea acolo, în foto liu. Zîmbea în neştire, încercînd să înţeleagă ce se întîmpţ cu el. Laura îi puse mîna pe braţ:
— Haide, c-am rămas ultimii, şopti. E tîrziu...
Nu s-a ridicat decît cînd s-a simţit tras, cu putere, de braj
— E tîrziu, domnule elev, vorbi Zamfira zîmbindu-i. înj noptează...
Dar privi buimac în jurul lui şi începu să-şi frece ochii Apoi privi din nou, clipind repede, încercînd să se trezeas că. Erau în porumbişte, şi parcă niciodată nu auzise atîţi] greieri deodată. Deasupra lor, cerul pălise, dar stelele încj nu se desluşeau.
— Unde-i Ivan ? întrebă Darie. _
— Odihneşte sub pămînt, vorbi Zamfira. Numai cruci n-am avut de unde să-i punem.
— Ne-a purtat noroc, adăugă Uiescu. Ce-a mai fost şi pe-aici! Mai rău ca alaltăieri, la pod. Şi dumneavoastră dolj meaţi dus, iar noi ne-am văzut de treabă...
Zamfira întinse braţul peste porumbişte.
— Zburau atît de jos avioanele nemţeşti, de mi-era teal mă că au să-şi încurce aripile în ştiuleţi. Mitraliau porunj biştea, credeau că erau ascunşi ruşii acolo. Pe noi ne-au lăl sat în pace, să ne vedem de treabă....
— Iar dintr-acolo, îl întrerupse Iliescu întinzînd braţul în direcţia opusă, începuseră ruşii cu brandurile. Noroc că n-al ajuns pînă aici. Au bătut ce-au bătut cu brandurile, şi ap<l nu s-au mai auzit. Ori că i-au mitraliat avioanele de vînăto«B re — că erau vreo douăzeci — ori au schimbat direcţia. Gj dacă au

trimis nemţii atîtea avioane, desigur că tot pe-aicj se retrage şi ce-a mai rămas din divizia lor... Mai bine le triJ miteau alaltăieri, la pod, adăugă întorcînd capul şi scuipînJ cu necaz. N-ar mai fi fost atîta măcel...
Cu un gest scurt, Darie se apleacă şi îşi apucă raniţa.
86
— Şi acum, începu Zamfira ajutîndu-L să şi-o salte în spate, cum o vrea Dumnezeu. Că dacă au schimbat ruşii direcţia, ne-au tăiat drumul, şi trebuie să ne strecurăm tot prin spatele lor, pînă dăm de batalion.
— N-avea grijă, îl întrerupse Iliescu, că ne strecurăm. Scăpăm noi şi de data asta...
Ieşiră într-o cărare largă, noduroasă, care părea că se întinde pînă foarte departe printre lanurile de porumb.
— Am visat, începu Darie fără să-L privească. Se făcea că eram la Iaşi, iarna, cu prietenii, şi le povesteam de Ivan...
— Aţi visat frumos, spuse Iliescu văzînd că tăcerea se prelungeşte.
— Dacă aţi visat pe Ivan, poartă noroc, adăugă Zamfira.
— Ce e mai curios e că domnul locotenent spunea că rău am făcut, că am pierdut prea mult timp. Că, spunea, dacă ne-a fost milă de el, ar fi trebuit să-L împuşcăm, să nu se mai chinuie. Dar nu trebuia să-L purtăm cu noi.
— Aşa sînt ordinele, spuse Iliescu. Dar, aţi văzut şi dumneavoastră, ne-a purtat noroc...
— Ce e drept, ne-am dat şi noi osteneala, îl întrerupse Zamfira. I-am vorbit, i-am povestit.
Darie se opri deodată şi-i privi pe rînd.
— Măi băieţi, mi se pare mie sau sînt pe-aici milioane de greieri ? M-au asurzit...
— Sînt greieri, domnule elev, spuse Zamfira. Sînt mulţi, dar aşa sînt totdeauna la vremea asta... Poate n-aţi mai fost de mult pe la ţară, vara, adăugă zîmbind.
Darie îşi scosese casca şi—1 privi cîtva timp nehotărît. Apoi, brusc, se întoarse şi porni din nou.
— Curios vis, reîncepu după o lungă tăcere. Nu-i pot da de rost. De ce mi s-o fi părut mie atunci, *în vis,* că ce mă pregăteam să-i spun lui Ivan, *aici,* acum cîteva ceasuri, cînd m-aţi strigat voi din urmă, era atît de important ? E curios, nu e aşa ? mtrebă întorcînd capul spre Zamfira.
— Visuri, spuse Zamfira. Cine poate să le dea de rost ?
— Au şi visele tîlcul lor, dacă ştii cum să le tălmăceşti, vorbi Iliescu.
87
Darie clătină din cap, gînditor, şi grăbi brusc pasul.]
— Nu, eu mă gîndeam la altceva, de-aceea spusesem că I curios. E curios pentru că *în vis* eram convins, pe de o pari te, că acele cîteva cuvinte pe care începusem să i le spun Iul Ivan anunţau lucruri foarte profunde, pe care n-am mai ap J cat să i le spun pentru că m-aţi strigat voi, iar, pe de altă par-J te, tot acolo, în vis, nu mai mi-aduceam aminte de acele lu-L cruri atît de importante, nu mi-aminteam decît de începu» „o serie de evidenţe mutual contradictorii". Ce revelaţie ex-J traordinară anunţa această expresie care, acum, mi se pari destul de banală şi stilistic incertă! Pentru că ştiu foarte binl la ce mă refeream. Şi dacă nu m-aţi fi strigat, i-aş fi povesl tit lui Ivan măcar cîteva din asemenea „evidenţe mutual eoni tradictorii". Bunăoară, Laura, fata aceea de la Iaşi. Avea, şi ari încă, modul ei propriu de a fi *evidentă.* Dar nu era numsi ea. Era, bunăoară... Era... Era, bunăoară, să zicem, pasiune! mea pentru filozofie...
Se întrerupse brusc şi-şi trecu mîna prin păr. Apoi înce-l pu să se frece, absent, pe frunte.
— E grea, începu Zamfira, e grea filozofia.
— Este cea mai grea, continuă Iliescu. Şi este cea mai grei pentru că n-ai cum să-i dai de rost...
Darie îşi aşezase absent casca pe cap.
— Ce e mai curios, începu el cu o voce gravă, aproapa severă, este că *atunci,* în vis, aveam dreptate. *Am uitat.* Ani uitat ce mă pregăteam să-i spun lui Ivan. Probabil că mă ini spirase, ca să spun aşa, prezenţa lui, agonia lui neverosimil lă, aşa cum se stingea, zidit din toate părţile în singurătate! lui absolută. Probabil că *exemplul* lui Ivan îmi revelase prol pria mea condiţie umană, deşi, evident, nu-mi dădeam seama de asta. Voiam, pur şi simplu, să fac cum mi-aţi spus voi, să-L ţin de vorbă, să-i vorbesc, *orice,* numai să nu moară..!

Se întrerupse brusc, dîndu-şi seama că lăsase cărarea şi umbla acum, călcînd anevoie, printre porumbi. întoarse ca-L pul şi-L zări pe Zamfira la cîţiva paşi în urmă.
— Mă băieţi, spuse, da voi ştiţi unde mergem ? Pe-aici nej afundăm în porumbişte...
88
__ Pe-aici e drumul, domnule elev, spuse Zamfira apropi-indu-se. Că dacă am umbla pe cărare, poate dă peste noi vreo patrulă rusească. O ţinem tot pe-aici, prin porumb, pînă către miezul nopţii, şi numai după aceea, cu ajutorul lui Dumnezeu, ieşim în şosea în spatele ruşilor, şi ne luăm după ei pînă ce se luminează. După aceea ne înfundăm din nou în porum-bişte, şi ne odihnim.
Iliescu se oprise la cîţiva paşi, pe stînga, şi le făcu semn, ridicînd braţul.
— Să fim mai cu băgare de seamă, şopti. Să mergem răsfiraţi, ca să nu răscolim porumbiştea. Asta pînă ce se înnoptează bine. După aceea, ne-om lăsa mai în voie... Domnule elev, adăugă apropiindu-se, dumneavoastră vă ţineţi la mijloc, între noi. Vă uitaţi cînd la stînga, cînd la dreapta, şi urmăriţi cum se clatină porumbii. Cînd vreţi să vă odihniţi o clipă, să vă trageţi răsuflarea, ne fluieraţi uşor, şi ne oprim şi noi şi vă aşteptăm...
Pe aici, îşi dădu seama Darie, greierii se împuţinaseră, sau poate amuţeau la apropierea lor. Se întunecase, dar nu pătrundea de nicăieri nici o adiere, şi văzduhul era încă încins, şi din foile uscate de porumb pe care le atingea se ridica o pulbere înecăcioasă, amăruie. încerca să se strecoare printre porumbi fără să-i scuture prea violent, dar raniţa şi carabina îl încurcau şi se lovea necontenit de bulgări uscaţi de pămînt, şi uneori bocancul îi rămînea prins în vreo bu-ruiană cu multe lujere, subţiri întortocheate, şi smucindu-şi piciorul, smulgea buruiana din rădăcini, clătinînd puternic porumbul, şi-L năpădea pulberea, îl loveau în faţă fluturi mărunţi de noapte.
După vreun sfert de ceas, se auzi fluierat şi se opri. Privi în dreapta şi în stînga lui, dar nu desluşi nimic. Răsuflă adînc, [a]poi îşi lăsă capul pe spate şi regăsi cerul. Se acoperise cu stele şi începuse să se limpezească. Răsuflă rar, adînc, aştep-tînd. Apoi auzi din nou fluieratul şi, de foarte aproape, din stînga lui, glasul lui Iliescu:
— O luăm din loc, domnule elev.
89
— Am umblat aşa pînă după miezul nopţii. Că eram oboi sit, înfometat, însetat, n-ar fi fost nimic, dar mă întrebam nel contenit ce se va întîmpla cu noi în zori, sau a doua zi, îi cel mai bun caz a treia zi. De cînd intrasem în porumbişl te, avusesem impresia că ne întoarcem înapoi, ne îndrepl tăm spre pod, de unde scăpasem ca prin minune în viaţă cil o zi mai înainte. înţelesesem că nu mai putem intra în sad dacă ipoteza lui Zamfira era justă, şi anume că ruşii schiml baseră direcţia după atacul aviaţiei germane. Grosul coloal nei ruseşti părăsise şoseaua principală şi se răsfirase prin sal tele din apropiere. Dar nu înţelegeam de ce trebuia să nj întoarcem înapoi spre pod. Evident, mă încredeam în sim-J ţul lor de orientare. Amîndoi erau siguri că mergem în dil recţia cea bună. Zamfira mă avertizase că va trebui să ne strei curăm în spatele ruşilor, dar în loc să ne ţinem după ei, mi si părea că ne întoarcem acum înapoi... îi mai aşteptăm şi pi ceilalţi, sau o pornim înainte ? întrebă după ce întoarse capul spre brazii crescuţi la întîmplare printre stînci. Nu se vedej nici unul.
— Eu zic să-i aşteptăm, spuse Arhip rezemîndu-şi capul pe rucsac. Să-ţi spun drept, peretele ăsta din urmă m-a se-j cătuit. N-am mai luat drumul ăsta de cîţiva ani. Urcam Pia-J tra-Craiului pe la Omul. Uitasem că pe aici urcuşul e atît dl abrupt... Şi aş vrea să ascult şi sfîrşitul povestirii, adăuga M-ai făcut curios...
Darie îşi căută pachetul cu ţigări.
— Evident, Laura e convinsă că, într-un fel sau altul, IvaJ ne-a binecuvîntat, şi binecuvîntarea lui ne-a purtat noroci
— Nu mai aprinde ţigara, îl întrerupse Arhip. Mai aşteapl tă. Eşti încă obosit. Te-a obosit şi pe dumneata urcuşul.

— Ce este mai curios, continuă Darie punîndu-şi cuminl te pachetul cu ţigări în buzunar, este că o singură clipă nil m-am întrebat ce căuta acolo Ivan, atît de grav rănit, singuJ în mijlocul lanurilor de porumb, unde nu fuseseră luptei locuri pe care avioanele germane de vînătoare nu apucaseră încă să le mitralieze. Cine l-ar fi putut răni atît de grav, încîl

nu se mai putea mişca şi abia dacă-şi mai putea mişca buzele ? Si cum de nu pierduse mai mult sînge, căci lîngă el pămîntul era abia umezit ? Şi unde îi era puşca, unde îi era raniţa ? Nu avea, în buzunarul pantalonului, decît un revolver, şi acela fără gloanţe. Altceva nimic, pentru că L-a căutat Zamfira. Spera să găsească ceva, un act de identitate, vreo scrisoare, vreo fotografie. Cum era sigur că ne binecuvântase, voia să-i afle numele, să anunţe mai tîrziu familia, să le spună unde l-am îngropat. Dar n-a găsit nimic. Şi nici unul din noi, adăugă după o pauză, scoţîndu-şi din nou pachetul cu ţigări, nici unul din noi nu s-a întrebat: *ce căuta acolo Ivan ?* cum ajunsese el acolo ?

— Fiecare lume cu structura şi logica ei, spuse Arhip. Cum ştiţi prea bine, contradicţiile sau inconsecvenţele sînt de două moduri: cele evidente chiar *dinlăuntrul* sistemului de referinţă, şi cele care ni se descoperă ca atare, ni se arată că sînt contradicţii sau inconsecvenţe numai cînd le privim *din afara sistemului.*

Darie îl ascultase pe gînduri, fumînd absent.

— E curios, începu el tîrziu, dar acum, că te privesc mai bine, îmi dau seama cît de mult semeni cu Ivan. Cu toate că, aparent, nu ai nimic din Ivan. Dar repet, şi subliniez: asta numai în *aparenţă...*

Arhip îşi ridică capul de pe rucsac şi—1 privi, parcă pentru întîia oară, serios, cu interes.

— Aş putea spune că mă aşteptam la observaţia asta, începu zîmbind. într-un anumit fel, dumneata eşti încă obsedat de taina lui Ivan şi, conştient sau inconştient, încerci prin orice mijloace să-i pătrunzi secretul, să-i descifrezi mesajul. Dar cum Ivan ţi-este inaccesibil — nu pentru că a murit, ci pentru că, viu fiind, aproape nu mai putea vorbi, şi acele puţine cuvinte pe care le-a rostit îţi erau pecetluite cu şapte peceţi, pentru că nu ştiai ruseşte — cum Ivan îţi este inaccesibil, încerci să-L regăseşti în fiecare necunoscut pe care-L mtîlneşti. Ultimul necunoscut pe care l-ai întîlnit, de foarte curînd, acum cinci-şase ceasuri sînt eu. Aşa că înţeleg Joarte bine: erai gata să mă întrebi ce cred eu că s-a petrecut ^ mintea lui Ivan. Nu mă supăr. întreabă-mă, şi am să încerc să~ţi răspund.

Darie rîse încurcat, apoi ridică din umeri şi întoarse cap *vă* căutînd o piatră pe care să-şi stingă ţigarea.

— Dumneavoastră, tehnologii, sociologii, psihologii, sîn| teţi oameni foarte ciudaţi. Dar nu cred că lucrurile sînt în-L totdeauna atît de simple pe cît le vedeţi dumneavoastră. Ci să fiu foarte sincer cînd ţi-am spus că semeni cu Ivan, ce ml turbura mai mult în această bruscă descoperire nu era spe| ranţa că, prin dumneata, aş fi putut ghici ce se petrecuse în nun tea lui Ivan, ci speranţa că omologarea aceasta simbolică 1 dumitale cu Ivan mi-ar fi îngăduit *mie* să regăsesc contextul acelei misterioase formule: „o serie de evidenţe mutual eoni tradictorii". Formula pe care i-o spusesem lui Ivan ca să-i explic ce s-a întîmplat cu mine după 8 noiembrie. Şi în cărei mi se părea atunci, surprinsesem, ca într-o ecuaţie de grai dul I simplă, secretul condiţiei umane...

— Tot despre Ivan vorbiţi ? îl întrebă Laura, răsărind de-J odată în spatele lor. Unde aţi ajuns ?

— Dar tu pe unde ai venit ? o întrebă surprins Darie. Curci de nu te-am văzut ?

— Am fost după cumpărături, spuse Laura aşezîndu-sJ cu un suspin de uşurare. Sînt frîntă de oboseală...

— Dar ceilalţi unde sînt ? întrebă Darie întoreînd capull

— Vin şi ei într-o clipă. Adela s-a oprit la chioşc, să cum-l pere ziare, şi doctorul cu mama şi

ceilalţi au trecut pe la ve-l cini, să vadă dacă ne mai împrumută ceva lemne. Că s-a fai cut frig, şi parcă stă să ningă...
Darie îşi dădu seama că mîngîie cu amîndouă palmelJ spetezele fotoliului şi zîmbi misterios.
— Va trebui să-mi dezvăluiţi şi mie într-o zi povestea aces-l tui fotoliu, spuse. Am impresia că de cîte ori îmi aduc amin-i te de Ivan, mai precis, de cîte ori îmi aduc aminte de el *îm acest fotoliu,* ori visez, ori mă trezesc din vis...
— De data aceasta n-a fost nici una, nici alta, îl întrerup-i se Arhip.
— Ce vrei să spui ? îl întrebă Darie turburat, privindu-L fixl Arhip ridică din umeri.
— Cum s-ar mai putea spune altfel ? Ai încercat formulai „o serie de evidenţe mutual contradictorii", dar nu păreai

ai cu

L

prea entuziasmat. Atunci, să mai căutăm, adăugă depărtîn-Ju-se, să mai căutăm...
îl privea cum se depărtează, mîhnit şi furios totodată că nu mai poate adăuga nimic.
Abrs, noussommesfoutus /şopti. // *n'y a plus d'espoir. Foutus pour l'eternite!...*
— *Nous sommes foutus !* repetă Darie printre dinţi cînd Zamfira le făcu semn de plecare. *Foutus pour l'eternite!*
Ieşiseră la un drum prost, de căruţe, şerpuind, zdrenţuit de gropi, printre lanurile de porumb. Se auzi din nou, izbucnind parcă din toate părţile odată, larma greierilor. Acum, că scăpaseră din porumbişte, îşi scoseseră căştile; Darie o ţinea în mînă, şi ceilalţi le atîrnaseră de raniţe. Cerul începuse să sticlească, dar nu se simţea încă răcoarea nopţii.
— Nu mai spuneţi nimic, domnule elev, vorbi Zamfira. Trebuie că sînteţi ostenit...
— Acum, că a trecut de jniezul nopţii, putem vorbi mai cu curaj, adăugă Iliescu. Pînă om da de şosea. Acolo, iar trebuie să fim cu băgare de seamă...
Darie regăsise batista în buzunarul de sus al tunicii şi începu să-şi şteargă în neştire fruntea şi obrazul.
— Mă băieţi, întrebă el tîrziu, voi ştiţi bine că ăsta-i drumul?
—Acesta-i, domnule elev, îl linişti Zamfira. Uitaţi-vă la stele. Am făcut doar un ocol ca să nu cădem în sat, dar încolo mergem bine. Ne ţinem după ruşi...
Darie privi în treacăt cadranul fosforescent.
—• Acum e unu fără douăzeci şi cinci de minute, spuse. Dacă dăm curînd de şosea, şi totul iese bine, putem mărşălui pînă [a]proape de patru. După aceea, spuneaţi, trebuie să ne ascundem iarăşi în porumbişte. Dar dacă încep pe-acolo peste ze-[Ce]~doisprezece kilometri, lanurile de grîu şi ovăz şi rapiţă, sau [rna]i ştiu eu ce ? Acolo cum ne ascundem ?
— N-aveţi dumneavoastră grijă, domnule elev, spuse Ilies-[Cu]- Eu am mai fost pe-aici astă-primăvară, cînd ieşeau grî-

nele. Toată Ucraina e aşa cum o vedeţi: porumb, pe cîţiva ki lometri, şi alături grîu, sau secară, sau ce-o mai fi, pe alţi ki lometri, şi apoi iar porumb.
— O s-o ducem mai greu cu apa, adăugă Zamfira. Poatl n-o să găsim apă, vreun puţ părăsit, pe cîmp, vreo băltoacB poate n-o să găsim nimic o zi, două. O să fie greu, la începi! dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, ieşim la capăt. Cunosc eyl ierburi, şi mai sînt şi rădăcini, şi uneori poate mai dăm dl un porumb crud de lapte... Ieşim noi la capăt, n-aveţi **gri** jă, repetă.
— De mîncat, o să mîncăm ce-am mîncat în noaptea astJ reluă Iliescu. Porumb. Păcat că e

cam trecut şi nu putem faci jăratic să-L coacem, dar e bun şi aşa. Ţine de foame.
Darie se hotărî să-şi vîre batista în buzunar, tocmai cînJ bocancul i se afundă într-o groapă. Era gata să cadă, cu ranil ţa alunecîndu-i brusc pe ceafă, cînd îl prinse de braţ Zamfirii
— Doamne-ajută! că dacă vă scrînteaţi piciorul tocmai acum, nu era bine.
— Cînd aluneci într-o groapă şi nu cazi, se spune că e semi bun, îşi aminti Iliescu.
Darie îşi îndesă batista în buzunar.
— Pentru că veni vorba de groapă, începu el zîmbind, voi iam mai demult să vă întreb de ce v-aţi căznit să-i săpaţi hi Ivan o goapă atît de somptuoasă, vreau să spun atît de mare I
— Nu era mare, domnule elev, făcu Zamfira. Groapă dl creştin, ca toate gropile.
— Cînd aţi început să săpaţi, îl întrerupse Darie, eraţi li doi metri şi mai bine unul de altul. S-ar fi spus că vă preg«(teaţi să îngropaţi o patrulă întreagă...
Şi începu să rîdă, dintr-o dată bine dispus, ca şi cum şi **sel** tea şi oboseala i-ar fi dispărut ca prin farmec. Rîseră şi ei deşii înţelese Darie, rîdeau mai mult ca să-i facă plăcere.
— Doamne fereşte! spuse tîrziu Zamfira. Dar să ştiţi ci n-avea doi metri...
— Acum că stau şi mă gîndesc, începu Iliescu, dumneavoasl tră n-aveaţi cum s-o vedeţi, domnule elev, pentru că intrai seraţi în porumbişte.
94
_Asta a fost mai tîrziu, cînd am văzut apropiindu-se
avioanele germane. Dar în clipa cînd le-am zărit de departe, si am auzit şi brandurile ruseşti, vă vedeam pe voi cum săpaţi, îmi [a]<i[uc] foarte bine aminte.
— Să vă spună Zamfira, îndrăzni tîrziu Iliescu. Să vă spună el cum a fost. Doar ce încercasem pămîntul cu lopeţile, si cînd am văzut primele avioane germane, le-am făcut semn, că începuseră să mitralieze în marginea porumbiştii. Şi v-am căutat, să vedem de nu v-a atins cumva vreun glonte. V-am găsit acolo unde v-am trezit mai tîrziu. V-am lăsat să vă odihniţi, şi de-abia *după aceea* ne-am întors şi-am săpat groapa. Cînd a trecut al doilea val de avioane, poate un sfert de ceas mai tîrziu, groapa era aproape gata, şi le-am făcut semn de departe, cu lopeţile, dar ne văzuseră şi ei şi n-au mai mitraliat pe lîngă noi... N-a fost aşa, Zamfira ?
— Aşa a fost, cum spune Iliescu, întări Zamfira. Darie începu din nou să rîdă.
— Cu atît mai bine. Asta înseamnă că începusem să visez înainte de a adormi. Mi s-a mai întîmplat şi altă dată, adăugă.
Apoi tăcu, absent. După vreun sfert de ceas, Iliescu porni repede înainte, plecîndu-se uşor din spate, căci porumbii începuseră să fie mai rari şi mai pipernicţi. Le făcu semn cu mîna să se apropie cu grijă.
— Am ajuns în cîmp, şopti Zamfira. Şoseaua trebuie să fie chiar în faţa noastră, şi nu prea departe. Lăsaţi-mă să trec eu înainte, domnule elev...
De două ceasuri mergeau răsfiraţi pe cîmp. Găsiseră re-P[e]de şoseaua, dar o traversară în goană, căci din spate se auzeau înaintînd spre ei, cu farurile stinse, o coloană nesfîr-?!tă de camioane ruseşti. Noaptea era aici limpede şi rece. Cerul parcă se apropiase deodată, scăpărînd de stele, cu un sin-p[r] nor, transparent, plutind departe, în faţa lor, spre apus. [a] răstimpuri, ajungea pînă la ei o adiere leneşă de vînt, cu [mir]os de iarbă uscată şi benzină.
95
Zărise de departe arborele crescut singuratic şi îi fluiea scurt, să se îndrepte într-acolo, să se odihnească. Dar Zanj fira îi făcu semn cu braţul să meargă înainte, după el.
— *Nous sommes foutus!* şuieră Darie printre dinţi.
Ar fi vrut să poată scuipa, ca Iliescu, dar gura îi era uscată, şi în acea clipă simţi, cu surprindere, aproape cu spăl mă, că i se face dintr-o dată frig. încercă să grăbească pasul dat aproape nu-şi mai dădea seama cît de repede înaintea ză. Se trezi că fuge, cu carabina în mîna dreaptă, şi cu stîn ga ţinîndu-şi raniţa, să nu-i salte în spate. Se opri obosit I respiră adînc de mai multe ori.
— De ce v-a fost frică, domnule filozof ? se auzi întrebi) în şoaptă.
întoarse speriat capul şi dădu cu ochii de Pricopie. îl aJ tepta lîngă pom, cu cîinele lîngă el. Zîmbea.
— De ce v-a fost frică ? îl întrebă văzînd că Darie rămj şese cu privirile pironite asupra lui.

— Dar ce-i cu dumneavoastră, aici, domnule doctorj Cum aţi ajuns aici ?
Oboseala îi pierise deodată şi se apropie de el repedJ înviorat.
— Unde vă este unitatea ? întrebă din nou, ajuns în faţa Iul In aceeaşi clipă îşi dădu seama de confuzie şi încercă să *M* scuze, încurcat: E întuneric, nu v-am recunoscut. Sîntel dl Arhip. Dar tot nu înţeleg ce căutaţi aici. Tot căutaţi **fol** mula, tot o mai căutaţi ?
Celalt îl privea cu acelaşi zîmbet senin şi totodată ircl nic.
— Eu v-am pus o întrebare, domnule filozof, şi văd că ni voiţi să răspundeţi. îmi spuneaţi că sîntem indestructibili Atunci, de ce v-a fost frică ?
— Ivan! şopti Darie.
— Nu mă cheamă aşa, dar nu mă supăr. Spuneţi-mi cuij I vreţi. Spuneţi-mi Ivan.
Darie făcu încă un pas spre el.
— Aşadar, ştiai româneşte, şi nu ne-ai spus nimic. Ne-a
lăsat să ne chinuim...

_- Acum înţelegem toate limbile, îl întrerupse Ivan. Dar nu mai are importanţă, că nu mai avem nevoie de ele... Spuneaţi totuşi că sîntem indestructibili. Nu trebuia să vă fie frică...
Darie îşi trecu încurcat mîna pe frunte.
__ Nu mi-a fost frică. M-a luat deodată cu frig şi nu ştiam ce am, şi atunci am început să fug... Asta a fost tot...
Ivan îl privi lung, cu simpatie, şi zîmbi din nou.
— Mi-aţi vorbit frumos adineaori, ieri, alaltăieri, cînd o fi fost asta. Mi-a plăcut mai ales pentru că aţi înţeles, atît de tînăr! că sîntem indestructibili.
— Vasăzică, *ai înţeles tot,* şopti Darie.
— Ce n-am înţeles, continuă Ivan, a fost deznădejdea du-mitale, domnule filozof, frica dumitale că nu te vei odihni niciodată. Dar de ce vrei să te odihneşti ? De-abia am început. Ce-aveam în spatele nostru ? Poate nici un milion de ani, şi încă! Dacă începem să numărăm de la *homo sapiens,* doar cîteva zeci de mii de ani. Şi uită-te în faţa noastră: miliarde şi miliarde de ani!...
— Darie îl ascultase surprins, concentrat.
— Miliarde de ani, repetă în şoaptă. Ştiu, ştiu, dar ce să facem cu ele, cu miliardele de ani ?
— Să însufleţim Pămîntul, şi apoi sistemul solar, şi galaxiile, şi tot ce-o mai fi pe-acolo, şi pe care nu le ştim încă. Să le însufleţim, adică să le aducem la viaţă şi să trezim spiritul care zace alienat în orice viaţă. Să binecuvîntăm întreaga Creaţie, aşa cum vă place la unii dintre dumneavoastră să spuneţi.
— Vasăzică, Zamfira avea dreptate. Ne-ai binecuvîntat Şi pe noi.
— Da şi nu. Cum prea bine spunea doctorul Procopie...
— Dar de unde ştii dumneata de doctorul Procopie ? îl întrerupse Darie.
Ivan îl privi curios, aproape cu surprindere, apoi zîmbi, "dicînd din umeri.
— Acum ştim tot. Mai exact, tot ce ne interesează. Şi dumneata mă interesezi pentru că ţi-a fost milă de mine şi mi-ai v°rbit. Şi de asemenea mă interesează Zamfira şi Iliescu, pen-

tru că s-au ostenit să mă ducă în sat, şi apoi m-au îngropa! nu că mi-ar fi păsat dacă sînt sau nu îngropat, m-a mişca gîndul lor...
Darie începu deodată să se frece pe frunte.
— Băieţii! şopti. Unde-or fi băieţii ?
— Sînt mai încolo, pe cîmp, te aşteaptă. N-ai grijă; se odihj nesc şi ei. De altfel, n-am să te ţin nici eu prea mult, că ■ curînd trebuie să plec mai departe. Dar voiam să mai stăil de vorbă. Ne-am întîlnit atît de rar în ultimul timp, în maJ ginea porumbiştii, dar atunci nu ne-am recunoscut, nu p J team vorbi, la doamna Machedon, apoi pe munte, sub Pi J tra-Craiului... Erau timpuri cînd ne întîlneam mai des.
Darie îşi dădu deodată seama că rîde.
— îmi pare rău dacă te contrazic, începu încurcat, dar sîrl sigur că te înşeli. Pe Procopie şi Arhip i-am cunoscut de cui rînd, iar pe dumneata te-am întîlnit ieri, alaltăieri, cum spui neai, în marginea porumbiştii.

— Ne cunoaştem de mult, îl întrerupse Ivan, nici nu îrJ drăznesc să-ţi spun de cînd ne cunoaştem. Dar nu ne recul noaştem decît cînd e prea tîrziu.
Darie îl privea adînc, concentrat. Şi, ca de obicei cînd îl interesa discuţia, băgă automat mîna în buzunar, să-şi cal ute pachetul de ţigări. Dar de data aceasta gestul îi fusesl de-ajuns.
— Cred că înţeleg ce vrei să spui, şopti clătinînd din capi în fond, o viaţă, o întreagă existenţă umană se poate dezvoB ta, împlini şi încheia în cîteva luni, uneori poate chiar şi mal puţin.
— Şi, e curios, aceleaşi probleme reveneau necontenit în discuţiile noastre, continuă Ivan. Bunăoară, seria de evideJ ţe mutual contradictorii. De cîte ori şi în cîte limbi nu mi-al vorbit de asta...
— Ce e mai grav, adăugă Darie cu melancolie, ce e mai grai e că nu mi-aduc aminte ce voiam să spun cu asta. Mai precisl nu mai mi-aduc aminte de *armare.* începusem fraza aceasta! mă pregăteam să-ţi prezint un întreg sistem, cînd m-au chel mat băieţii şi am pierdut firul.
98
_ Ai spus tot ce trebuia spus. Ce trebuia spus *deocam-dată,* sublinie cu înţeles. Restul ai să-L spui mai tîrziu. Mi l-ai mai spus, şi ai să vezi că are să-ţi placă şi dumitale cînd l-oi descoperi din nou...
îl privi cu căldură, şi totuşi cu ironie, aproape provocator.
_ Cînd te ascult, Ivan, am impresia că ascult pe Arhip. Ultima oară cînd am vorbit cu el...
— Cînd a fost asta ? îl întrerupse Ivan. Acum cîte sute de ani, sau cîte luni ? în ce viaţă?... Nu trebuie să mă înţelegi greşit, adăugă văzînd că Darie îl priveşte încruntat, nedumerit. Nu e vorba de *timp,* ci de decalajul între evidentele mutual contradictorii, cum îţi place dumitale să spui. îmi pare rău că te-am întrerupt, reluă după un răstimp, căci Darie continua să tacă. Te-am mai întrerupt o dată, nu-ţi mai aduci aminte acum, pentru că e prea mare decalajul între evidenţe, te-am întrerupt tocmai cînd te pregăteai să ne explici în ce sens folosiseşi expresia *agnostos tbeos.* Dumneata aveai în faţă, ca pe un ecran interior, imaginea lui Ivan oarecum înmormîntat în propriul lui trup. Şi voiai să spui că aşa arată uneori Dumnezeu, Spiritul Suprem, capturat, închis de Materie, orbit, alienat, ignorîndu-şi propria lui identitate. Dar ce Dumnezeu era acesta ? în orice caz, nu Dumnezeul lui Pavel, şi nici al grecilor. Dumneata te gîndeai la miturile gnostice, la concepţiile indiene despre Spirit şi Materie.
—- Evident, evident. Asta a remarcat şi Procopie.
— Şi, cu toate acestea, ceva era adevărat în comparaţia dumitale, dar numai dacă privim lucrurile dintr-o cu totul altă perspectivă. Spiritul e *întotdeauna* camuflat în Materie, dar rostul lui acolo — dacă e prizonier, sau se află acolo provizoriu, pentru că e activ, şi cîte altele — rostul lui ai să-L «li mai tîrziu. Asta e de altfel Enigma — Enigma cu majusculă — care ne confruntă pe toţi, ghicitoarea care se pune, inexorabil, oricărui om: cum să recunosc Spiritul dacă e ca-muflat în Materie, adică, în fond, dacă e *irecognoscibil?* Şi Î^Şa sîntem şi noi, noi toţi, domnule filozof: nu numai in-
estructibili, cum spuneai, ci şi irecognoscibili... Dar văd Ca eşti aşteptat, adăugă întorcînd capul.
99
în semiîntunericul care prevestea zorile, Darie zări la vr J douăzeci de metri, în plin cîmp, o siluetă familiară, pe cal nu izbutea totuşi s-o identifice. Mult mai departe, în direl ţia şoselei pe care o traversaseră în noaptea aceea, se întrJ zăreau grupuri răzleţe, înaintînd încet, parcă ar fi şovăit.
— Şi trebuie să mă duc şi eu, continuă Ivan. Mă aşteapd şi pe mine, acolo.
întinse mîna spre răsărit, dar deşi Darie cercetă încordd zarea, nu desluşi nimic. Cîinele pornise înainte, fără grabl cu capul plecat, şi atunci Darie îl recunoscu deodată şi zînJ fericit. L-L arătă lui Ivan.
— El te-a recunoscut, şopti. El a fost singurul care te-a rJ cunoscut...
— încearcă şi dumneata, domnule filozof, spuse Ivan pri vindu-L adînc în ochi, cu gravitate.

încearcă data viitoare-l cînd va fi asta ? Şi unde ? în vreun salon la Iaşi, la Tokyo, sal pe munte, sau într-un spital, sau într-o altă planetă ? **DaJ** te-aş recunoaşte eu întîi, ţi-aş face semn, dar nici eu n-am J te recunosc, iar dacă totuşi te-aş recunoaşte şi ţi-aş face semB nu mă vei înţelege. Asta-i povestea, domnule filozof; sînteB irecognoscibili şi faţă de noi înşine, şi unul faţă de altul... I
înainta încet, parcă pierdut în gînduri, şi văzînd că D J rie îl urma, se opri.
— Nu, adăugă zîmbind, acesta-i drumul. Drumul duml tale este de cealaltă parte, şi înălţă braţul înapoi, spre apui Grăbeşte-te. Eşti aşteptat...
îl salută cu un gest scurt, apoi se întoarse şi se îndrepl tă spre cîmpie, călcînd agale, cu cîinele înaintea lui.
îşi aduse deodată aminte de Zamfira şi Uiescu şi grăbi pal sul. Simţea că dintr-un moment în altul se va face ziuă, căci cîmpia se vedea acum destul de limpede, întinzîndu-se, nesfîij sită, în toate părţile. Cerul era turbure, fără stele, semănîni mai mult cu o negură de munte. Şi deodată, apropiindu-sl de pom, dădu cu ochii de locotenent.

.
— Nu v-am recunoscut adineaori, domnul începu încurcat. Era încă întunerec.
— Nu mă grăbeam. V-am ascultat discutînd, şi mă interesa si pe mine. Ai învăţat multe de la Ivan. Probabil c-a fost si el, cîndva, filozof, adăugă zîmbind. Dar de-acum înainte trebuie să ne grăbim. Ne aşteaptă ceilalţi.
Porniră amîndoi, îndreptîndu-se spre şosea.
— într-adevăr, de ce mi-o fi fost frică ? exclamă deodată Darie. Ştiam de mult că sîntem indestructibili. Şi, totuşi, reluă el după o pauză, gînditor, şi totuşi...
Atunci îşi recunoscu plutonul şi se opri, fiindu-i teamă să nu-L copleşească emoţia.
— Vasăzică, veniţi şi dumneavoastră, domnule elev, începu Manole, zîmbind. Cum vedeţi, ne-am adunat din nou, aproape toţi...
în acea clipă, îşi aduse din nou aminte de Iliescu şi Zamfira şi întoarse capul.
— Băieţii! şopti el agitat.
— Au luat-o înainte, îl linişti locotenentul. Fiecare se întoarce acasă cum poate, adăugă melancolic. Noi ne îndreptăm întîi spre fluviu, ne concentrăm acolo...
Darie îşi dădu seama că mergeau cu toţii, de cîtva timp, dar nu înţelegea cînd porniseră. Ridică din umeri, bine dispus, şi grăbi pasul. Se trezi în dreptul plutonului. Nu-i auzea vorbind, şi totuşi ştia că vorbesc, pentru că înţelegea ce-şi spun între ei. Cerul rămăsese tot atît de turbure, dar era destulă lumină, şi oriunde privea, înainte, la stînga sau k dreapta lui, în urmă, descoperea alte grupuri răsfirate, înaintînd tăcut, cu acelaşi pas măsurat şi totuşi, i se părea, ne-mţeles de repede. Se opri de mai multe ori să privească în Urmă. Cît putu pătrunde cu ochii, cîmpia părea a fi aceeaşi, lntinzîndu-se nesfîrşită sub cerul aburit şi turbure, cu cîţi-Va arbori crescuţi singuratici la mari distanţe unul de altul. v1 se păru deodată curios că nu aude nici paseri, nici avioa-ne> nici măcar uruitul surd al camioanelor ruseşti pe care le Va2use de curînd trecînd pe şosea.

.
— Asta-i Ucraina, îl auzi lîngă el pe locotenent. O fi f; moaşă pentru ei, pentru că e ţara lor. Dar o să vezi cuml să arate cînd o să ajungem noi.
— Mai avem mult ? întrebă Darie, şi în acea clipă îşi dăd seamă că pusese o întrebare fără rost, pentru că ştia că, *m* tr-un anumit fel, sînt deja acolo.
Ar fi vrut să rîdă şi să-şi ceară iertare, cînd îl auzi vorbinJ
— Este mult, şi totuşi nu este. Va fi mai greu pînă la flj viu, aşa s-a spus. Dar, ştii, divizia noastră e din Oltenia. Oi menii vor să se întoarcă acasă, fiecare în satul lui... Să se odihnească,

adăugă zîmbind din nou.
— Dar după aceea, domnule locotenent, întrebă Darie ci o nestăpînită fervoare, ce se întîmplă cu noi după ce ajul gem acasă, unii la Iaşi, alţii la Bucureşti, alţii în Oltenia ? CăJ v-am spus, sîntem indestructibili. îi spuneam asta şi lui Ival şi-mi dădea dreptate. Şi i-am mai spus-o lui Zamfira, şi ZaJ fira, în felul lui, Zamfira şi Iliescu...
Se întrerupse brusc, văzîndu-i la vreo douăzeci de metl înaintea lui, înaintînd încet, cu un imens efort, căci purtat rănitul pe carabine, şi drumul din marginea porumbiştii el zdrenţuit de gropi, şi-i îneca praful fierbinte al nămiezii de vară. Alergă după ei şi le strigă:
— Măi băieţi, voi sînteţi nebuni, nebuni de-a binelea! *0* luaţi de la început ? Nu v-a fost de-ajuns Ivan, aţi găsit acul un altul ?
Se apropie de ei şi împietri văzîndu-se încovoiat pe cel două carabine, cu o batistă plină de sînge pe faţă, cu tuniB descheiată, lăsînd să se vadă cămaşa însîngerată, sfîşiată.l
— Ce s-a întîmplat ? şopti. Ce-i cu mine ?
în acea clipă se opriră şi, cu mare grijă, îl aşezară pe mal ginea drumului. Zamfira îşi făcu cruce.
— A dat Dumnezeu şi v-aţi venit în fire, domnule elel şopti, răsuflînd greu.
— A fost aşa cum am spus eu, îl întrerupse Iliescu. VotJ lui Ivan.
— Am avut noroc, reluă Zamfira, că am dat peste ei doi mind, beţi, şi le-am luat tot ce-am găsit la îndemînă — şi apl şi votcă, şi tutun.

__ Dar ce s-a întîmplat cu mine ? întrebă Darie în şoaptă, speriat. M-a rănit cineva ?
— Ceasul rău, continuă Zamfira. V-aţi împiedicat, aţi căzut şi s-a descărcat carabina. Glontele v-a trecut prin subţioară. Nimica toată, dar aţi leşinat, şi pînă am dat de dumneavoastră, aţi pierdut mult sînge. Dacă v-am fi legat braţul pe loc, era ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat...
Darie privi în jurul lui. Se aflau între lanurile de porumb, pe marginea drumului, şi deasupra lor plutea aceeaşi pulbere fină şi aspră, înecăcioasă, pe care o cunoştea parcă de totdeauna, dar acum mai încinsă ca niciodată. Cu mîna validă căută în buzunar pachetul de ţigări. îl găsi rupt, teşit, dar Iliescu îi întinse pachetul cu ţigări ruseşti, aşteptă să-şi aleagă una, apoi i-o aprinse.
— Mă băieţi, începu după ce trase cîteva fumuri. Voi sînteţi oameni foarte buni şi devotaţi şi v-aţi dat destulă os-treneală cu mine. Acum o să ascultaţi de ordinul meu: trebuie să-L ascultaţi, căci va fi ultimul meu ordin...
Se întrerupse brusc şi trase repede din ţigare, ca să-şi ascundă emoţia.
— Sîntem ostaşi, începu din nou, am văzut toţi moartea. Eu, cel puţin, pot spune c-am văzut-o cu ochii. Vă vorbesc foarte sincer: nu mi-e teamă de moarte. Pe de altă parte, am să vă fac şi această mărturisire: eu n-am noroc, pe mine, de cînd mă ştiu, mă urmăreşte piaza-rea.
— Da, interveni Laura, a fost destul să le vorbească despre nenoroc şi piaza-rea, ca să-L întrerupă amîndoi deodată, ridicînd speriaţi braţele în sus, parcă ar fi rostit un sacri-legiu. Aveau, de altfel, dreptate, adăugă întorcînd capul şi pnvindu-L. Căci ne cunoscusem de trei ani, eram într-un anumit fel logodiţi. Dacă domnul filozof numeşte asta nenoroc Şi piază-rea...
— Fapt este, continuă Darie, că nu voiau să mai mă asculte cînd le-am cerut să mă împuşte, sau să-mi încarce carabina şi să mi-o dea mie. Le-am spus că, dacă vor cu ori-j-e preţ, le îngădui şi asta: să-mi sape groapa, cum i-au săpat-o Ul Ivan. Şi cîte altele nu le-am mai propus: să rămînem de

vorbă pînă seara, să le explic ce trebuie să spună la Iaşi, cînl vor ajunge, cu cine trebuie să vorbească întîi... Zadarnic. 9 atunci mi-e teamă că mi-am pierdut cumpătul şi am începil să-i ameninţ.
Luase a doua ţigară, şi Iliescu i-o aprinse umil, cu ochi umezi.
— Vă mănîncă Curtea Marţială, reîncepu cu un glas nel aşteptat de ferm. Dacă ajungem batalionul, cer imediat să fia trimişi în faţa Curţii Marţiale pentru nerespectarea ordinJ lui şi

insulta superiorului.
— Cum o vrea Dumnezeu, făcu Zamfira, neîndrăzninl să-şi ridice privirile. Sînt şi-acolo oameni buni, la Curt<8 Marţială. O să le spunem că ne-am făcut datoria.
— Că dumneavoastră pierduserăţi prea mult sînge, şi avea» febră, şi poate de aceea ne-aţi cerut să reîncărcăm carabina, ci nu mai ştiaţi pe ce lume sînteţi, slăbit şi nemîncat, şi osteniţi
Darie îi privi o dată, cu o mută exasperare, apoi zvîrli ţii garea şi se ridică brusc. Se îndreptă hotărît către locotenent
— Ce ne facem cu ei, domnule locotenent, că acum nu mai' ascultă ordinele ?...
Locotenentul îl privi lung, ca şi cum ar fi încercat să-l recunoască, apoi înălţă din umeri şi porni mai departe. Dai rie grăbi pasul şi—1 ajunse din urmă.
— Eu sînt Darie, domnule locotenent, elevul T. R. Darii Constantin din compania dumneavoastră. Mă cunoaşte™ bine. Am stat de vorbă şi azi-noapte, în cîmpie, după ce m-aJ despărţit de Ivan.
Locotenentul se opri şi—1 privi cu căldură, şi totuşi seve»
— Darie, vorbi el rar, subliniind fiecare cuvînt, *după şasM zile de foc* dumneata ar fi trebuit să ştii ce înseamnă un ordiiH
— Şi asta mi se pare fraza cea mai grea de înţeles, interi veni din nou Laura. Ce-o fi vrut să spună că trebuia să şti| ce înseamnă un ordin ?...
— ... Strada Toamnei numărul 11, Iaşi. Strada Toamnei numărul 11! De cîte ori nu le-am repetat adresa asta, de teal

mă ca nu cumva s-o uite, sau s-o confunde cu atîtea alte adrese pe care le şoptiseră atîţia alţi răniţi, trăgînd să moară, în ultimele luni. Căci ei erau în al doilea an de front, şi făcuseră parte, pe rînd, din nu ştiu cîte plutoane, decimate unul după altul, pînă în iulie, cînd se alcătuise, din rămăşiţe, plutonul pe care-L comandam eu, şi care avea să fie şi el decimat, după numai şase zile de foc, cum spunea locotenentul. Iaşi, strada Toamnei numărul 11, numărul 11...
— La domnişoara Laura, clătină din cap, zîmbind Zamfira. Să n-aveţi grijă, domnule elev, că dacă ajungem noi înaintea dumneavoastră, acolo mergem întîi. Şi-i spuneam că veniţi curînd, curînd, şi veniţi cu galoane de sublocotenent.
— Să nu-i spuneţi asta, îl întrerupse Darie, să nu-i spuneţi de galoane. Să-i spuneţi ce v-am rugat eu, adăugă.
Se simţi deodată sleit de puteri şi-şi privi braţul rănit. I se părea mereu că sîngerează, şi uneori i se părea că hemoragia începuse demult, că era, sub tunică, leoarcă de sînge, şi tot aştepta să vadă şiroaie de sînge scurgîndu-se, calde, pe pămînt.
— Dacă n-o să ţineţi tot minte, reluă tîrziu, aproape în şoaptă, să-i spuneţi măcar esenţialul. Că deşi ne-am cunoscut numai trei ani, ne-am cunoscut de totdeauna, şi am fost fericiţi, de la începutul lumii, şi tot aşa vom fi pînă ce se va stinge ultima stea din ultima galaxie. Ţineţi bine minte ce vă spun eu acum, că lucrul acesta e cel mai important: să-i spuneţi că teiul pe care-L ştim noi, la Iaşi, teiul acela *ne-afost de-ajuns.* Noaptea dintîi, cînd ne-am oprit acolo, a rămas cu noi şi va rămîne aşa, noaptea noastră, pînă la sfîrşitul lu-rcui- Teiul nu-şi va scutura niciodată florile. *Nu şi le maipoa-te scutura.* E al nostru, şi tot ce-i al nostru nu-i în timp, n-are durată...
— Spunem, domnule elev, îl linişti Zamfira udînd batis-^ Ş1 ştergîndu-L încet, cu mare grijă, pe buze, pe faţă, pe frunte- Dar acum să vă odihniţi, că au început să se aprindă ste-^> şi curînd după miezul nopţii trebuie s-o pornim din nou...
Erau, ca de obicei, ascunşi în porumbişte, cu pulberea amăruie, mirosind a fum, deasupra lor, vorbind în şoap-

tă şi îndrăznind să ridice glasul numai cînd îi asurzea lai ma greierilor.
— Este extraordinar cum au rezistat, atîtea zile, intervel din nou Laura. Şi este de neînchipuit

cum au izbutit să 1 strecoare printre trupele ruseşti, cum au reuşit să găseasJ apă, şi chiar rachiu, ca să-i spele rana, şi au avut întotdeaJ na de mîncare...
— Porumb uscat, rădăcini, cîţiva pesmeţi, o întrerupse DJ rie zîmbind. în a cincea zi, o bucată de ciocolată, pe carel găsit-o Iliescu în buzunarul unui soldat german, mort. Tr« ceau convoaie de prizonieri pe şosea, şi erau mulţi răniţi, ca deau şi rămîneau pe marginea şoselei, pînă se îndura Dumţ nezeu sau vreo santinelă din convoiul următor şi nu se ml chinuiau. Iliescu învăţase acum unde să caute şi cum să gă* sească lucrurile folositoare: apă, pesmeţi, chibrituri, tutua Numai pîine nu găsea.
— Cum de nu s-au rătăcit ? exclama Laura. Cum de-al izbutit, atîtea zile, să nu se întîlnească faţă în faţă cu oamJ nii din sat ? Căci începuse culesul porumbului.
— Am avut desigur noroc, continuă Darie. Dar Zamfim avea instinct de jivină sălbatecă, parcă simţea de departe aprcl pierea omului şi ne ascundeam pe loc. Am stat ascunşi o *m* întreagă, într-o claie cu fîn, şi auzeam cum lucrează femeB le la cîteva sute de metri în preajma noastră... Dar ce mă toi tura mai mult era accidentul meu. Nu ştiu cum au reuşit si mă transporte atîtea nopţi, cînd pe carabine, cînd într-o *masm* ta rusească. Nu-mi mai amintesc. Probabil că leşinam, sau era« atît de secătuit, încît nu-mi mai dădeam seama de nimic. D*M* mă gîndeam la Ivan, la discuţia noastră, care mă impresitH naşe atît. Unde i-a fost binecuvîntarea ? Că pe el l-au puri tat mai puţin de un ceas, iar pe mine, după norocul pe cari ni-L adusese binecuvîntarea lui Ivan, mă purtau noapte dupl noapte. Mi-aduc aminte că m-am întrebat o dată dacă n« cumva Ivan a *dorit* accidentul, numai ca să mă poată întîln şi să-mi spună tot ce avea de spus. Dar ce erau de vină Iliesl cu şi Zamfira în toată controversa asta filozofică ?...
— N-a fost filozofie, domnule elev, şopti Zamfira. Ceai sul rău...

_Iar au început să se adune corbii, spuse tîrziu Iliescu.
Ce semn o mai fi şi ăsta ?
Darie privi, cu mîna streaşină la ochi, căci cerul era încins şi lumina difuză îl orbea.
_ Sînt avioane, spuse.
— Sînt şi avioane, dar zboară sus, foarte sus, adăugă Zamfira. Corbii sînt pe-aici, pe-aproape...
Darie căzu pe gînduri şi zîmbi.
— în fond, asta facem şi noi. Ne ţinem după ei, după ai noştri, dar de departe, tot mai de departe... La cîte zeci de kilometri credeţi că se află acum frontul ? Căci de cîteva zile nu se mai aud nici brandurile, nici artileria noastră...
—Dacă se dezlănţuie curînd contraatacul german, făcu Iliescu, ne pomenim cu frontul peste noi într-o zi, două.
— *Nous sommes foutus !* şuieră printre dinţi Darie. *Fou-tuspour l'eternite!*
încercă să adoarmă din nou, dar arşiţa i se părea mai înăbuşitoare ca altădată, şi oricum ar fi încercat să se aşeze între porumbi, braţul rănit zvîcnea, parcă tot mai plin de sîn-ge, şi auzea sîngele zvîcnind în tîmple, bătîndu-i să se spargă în urechi. Ceilalţi adormiseră, cu batista pe faţă, cu mîna pe carabină, dar se trezeau pe rînd, la răstimpuri scurte, şi-L cercetau cu privirile, cîteva clipe. Tîrziu, după apusul soarelui, Darie îşi dădu seama de ce nu poate dormi. Se aflau în aceeaşi porumbişte în care intraseră cu multe zile înainte, nu-şi mai putea aminti cu cîte; se aflau la cîteva sute de metri, sau poate mai puţin, de locul unde fusese îngropat Ivan. Recunoscuse porumbiştea în zori, cînd se tupilaseră istoviţi, suflînd greu, înaintînd cu teamă printre porumbi. O recunoscuse, dar era prea extenuat ca să mai vorbească. în noaptea aceea încercase pentru întîia oară să meargă, sprijinin-du-se într-un fel de baston rupt dintr-un băţ de cort, gros Ş1 solid, pe care-L găsise Iliescu. Umblase anevoie, călcînd cu frică, pe marginea şoselei, ajutat la răstimpuri de unul din ei» şi odihnindu-se la fiecare cinci, zece minute. în aproape cmci ceasuri de mers, nu făcuseră nici zece kilometri, dar

tot făcuseră mai mult decît în celelalte nopţi, cînd îl purt J seră ei.
— Ne-am întors de unde am plecat, şopti cît putu mJ încet, ca să nu-L trezească. Ne-am întors lîngă Ivan.
Aproape că-i venea să rîdă, atît de absurdă i se păru deodată aventura lor. Dacă ar fi fost sigur că nu-i trezeşte, s-*M* fi furişat printre porumbi şi i-ar fi aşteptat acolo, pe groa*m* lui Ivan.
— în fond, n-are nici o importanţă, şopti din nou. Nimj n-are importanţă. *Nous sommes foutus !* Din toate puncta le de vedere. Ştiam asta de la început. Tot ce s-a întîmpl după 8 noiembrie...
Altă dată, într-o seară, tot în porumbişte — dar cînd: *dnd}* — tresărise auzindu-L pe Zamfira întrebînd:
— Ce s-a întîmplat după 8 noiembrie domnule elev ?
— Tot felul de lucruri, începuse el zîmbind. Lucruri cari m-au făcut şi m-au desfăcut, şi m-au făcut din nou...
— Dar recunoaşte că n-ai îndrăznit să le vorbeşti *de mină* Le-ai vorbit de Laura lui Petrarca, şi mă întreb ce-au înţJ Ies ei din acea lungă şi laborioasă fenomenologie a MuzJ mai ales că aveai febră. Nu că n-ar fi putut înţelege, dar ci i-ar fi putut interesa pe ei o romanţă de la începutul RenaJ terii italiene ? Dacă le-ai fi vorbit *de mine,* de Iaşi, de strsl da Toamnei numărul 11, ar fi fost altfel. I-ar fi interesat, peri tru că, foarte probabil, asta era şi povestea lor...
— O luăm din loc, domnule elev, şopti Zamfira.
Se ridică anevoie, ajutat de Iliescu, dar deşi se simţea mJ obosit ca de obicei, porni hotărît, aproape nerăbdător. Li un pas înaintea lui, Zamfira îi înlesnea trecerea printre **pal** rumbi. Pentru întîia oară cerul nu mai era acoperit de stei le, şi totuşi nu se ghiceau norii, ci numai o boare fumurii plutind foarte sus. Şi pentru întîia oară nu se mai auzeau grei ierii. La răstimpuri, foile de porumb tresăreau cu un sunJ surd, metalic, ca atinse de o adiere pe care ei n-o simţeauJ
— Nu pe-acolo, domnule elev, făcu Zamfira văzîndu-l că se îndreaptă hotărît, grăbind pasul, către un luminiş în-j tre lanurile de porumb, străjuit de doi arbori singuratici

pe-acolo ieşim în drumul de căruţă pe care am venit azi-di-mineaţă.
— Asta voiam şi eu să vă arăt, spuse Dane fără să se oprească. Să vă arăt că ne-am întors acolo de unde am plecat, acum zece, douăsprezece zile, cînd o fi fost asta. Uite, la cîţiva metri mai sus, pe stînga, în dreptul pomului, acolo i-aţi săpat voi eroapa. Groapa lui Ivan, adăugă simţind că Zamfira îi prinde braţul sănătos ca să-L oprească.
— Nu e asta groapa, domnule elev, şopti el. Ivan odihneşte la mulţi kilometri în spatele nostru, spre răsărit. Cel puţin la patruzeci de kilometri...
— Şi, totuşi, acolo v-am văzut săpînd, reluă Darie. Veniţi cu mine, să v-o arăt, că nu e departe.
După cîţiva metri, se opriră toţi. Groapa nu era adîncă. Parcă cei care o săpaseră şi-ar fi dat seama că era prea mare şi renunţaseră s-o termine. Sau poate nu mai avuseseră timp.
— Asta nu e groapa, domnule elev, vorbi tîrziu Zamfira, în şoaptă. Asta a fost săpată pentru altceva. Pentru ce, nu-mi pot da seama. Dar nu vedeţi, e mai lungă de trei metri, şi acolo, alături, este încă una la fel, dar s-ar zice că nu e dreaptă, parcă ar coti, parcă s-ar desface în cruce. Şi poate mai sînt şi altele, mai departe, dar nu le vedem de aici.
— S-o luăm din loc, şopti Iliescu, după ce mai cercetă o dată cerul. Să nu ne apuce ploaia.
N-a început să bureze decît după ce-au ajuns în şosea, şi au traversat-o ca să nu-i ajungă din urmă camioanele ruseşti. Umblau la vreo două sute de metri, pe un drum îngust, paralel cu şoseaua.
—Dacă se înteţeşte ploaia, şopti Iliescu la o haltă, avem no-[r°]c că găsim mai uşor apă. Dar dacă plouă cîteva zile în şir, cresc apele, se umflă fluviul şi o să fie mai greu la trecere.
Ploua mărunt, lin, fără grabă, şi Darie înainta tot mai greu, [ln]cleştîndu-şi dinţii ca să nu geamă. Zamfira umbla alături [oe] el, Iliescu la vreo douăzeci de metri înainte. Tîrziu, aproa-

pe de 3, le făcu semn să rămînă pe loc. Se întoarse repe aproape alergînd.
— Intrăm în sat, şopti. Trebuie să traversăm din nou şeaua şi să încercăm pe dincolo, arătă întinzînd braţul.
Darie îşi îngăduia acum să sufle greu, dar îşi stăpînea furie geamătul.
—Ne apropiem cu băgare de seamă de şosea, continuă IlieJ cu, şi stăm la pîndă. E o cotitură în spatele nostru, şi cînJ ne vine, între două camioane, traversăm şoseaua în fugă. Ei o iau înainte, adăugă depărtîndu-se.

Aşteptau, îngenuncheaţi sub ploaie, la cîţiva metri de şol sea, ascunşi sub bălării, pipernicite. Camioanele treceau, pal că tot mai rar, cu farurile stinse. După vreo zece minute, Iliefl cu se ridică brusc şi, plecat din şale, începu să alerge. îl văzml cum se pierde în întuneric.
— Să fiţi gata, domnule elev, şopti Zamfira, că acum e rînl dul dumneavoastră. Să lăsăm să treacă şi camionul ăsta.l Acum! şopti el din nou cîteva clipe în urmă. Acum! Săriţii domnule elev!...
Cu efort, gemînd de durere, Darie se înălţă brusc şi pornii cît putu mai repede, spre şosea. Ţinea strîns în pumn basj tonul, gata să se spijine de va fi nevoie, dar foarte curînd îşf dădu seama că poate alerga şi, dîndu-i drumul din mînă, porni la goană peste cîmpie. Zărise de departe fluviul şi s fi continuat să alerge dacă nu s-ar fi auzit strigat de locot nent. Se opri, întoarse capul şi dădu cu ochii de el.
— Am ajuns, domnule locotenent, îi spuse apropiindu-Am ajuns la timp. Dar unde e podul ? întrebă.
Locotenentul zîmbi şi întinse braţul. Fluviul curgea lin maiestuos, tăcut, la cîteva sute de metri în faţa lor. Nu i si zărea celalt mal, căci ploaia continua să cadă măruntă, ţesînl parcă o perdea de negură, pe care lumina incertă, palidă, îd care se ghiceau deja zorile, nu izbutea s-o străpungă. Dil spatele lor, apăreau necontenit grupuri risipite, şovăiau cî-l teva clipe, apoi coborau spre mal, unde se alcătuiseră dj^ convoaie, aşteptînd parcă semnalul de plecare.
— Dar unde e podul ? întrebă din nou Darie. Nu se v
nimic...
Locotenentul ridică din umeri.
—Uită-te mai bine, Darie. Sînt fel de fel de poduri pe lume. Acesta de-aici, din faţa dumitale, duce la noi acasă.
— Acasă, repetă Darie. Duce la noi acasă. Şi după ce ajungem acasă, *ce se întîmplăcu noi,* domnule locotenent ? V-am mai întrebat o dată, şi nu mi-aţi răspuns. Ce se întîmplă după ce ajungem acasă ? Ar fi îngrozitor să nu ne putem odihni niciodată...
Cobora alături de locotenent, şi cînd ajunse foarte aproape, îşi dădu seama că mulţimea aceea tăcută, ale cărei convorbiri le auzea totuşi, convoaiele acelea care i se păruseră că aşteaptă semnalul de plecare se mişcau deja, înaintau, şi încă destul de repede, pe deasupra fluviului, ca şi cum ar fi trecut pe un pod nevăzut. Ajunsese acum chiar pe marginea fluviului.
— Vii şi dumneata, Darie ? îl întrebă locotenentul. Apoi se îndreptă către un grup care-i aştepta, neîncer-
cînd să-şi ascundă nerăbdarea, deşi îi priveau pe amîndoi cu căldură, aproape cu fervoare, zîmbindu-le. Cei dintîi începuseră să treacă, şi atunci parcă soarele răsări din toate părţile, căci lumina îl orbi, şi văzu podul pe care ceilalţi înaintau din ce în ce mai repede, pod crescut parcă chiar din lumina aceea de aur care-L orbise, şi tot în acea clipă îl asurzi o explozie sonoră, nefiresc alcătuită, parcă din sunete de gigantice clopote de cristal, şi talgere de alamă, şi flaute, şi ţiuit de greieri.
Simţi mîna Laurei pe frunte, se auzi strigat, dar nu deschise ochii.
—• Nu mă trezi, Laura, şopti. Mai lasă-mă să-i văd. Să-i văd ttecînd podul...
—Nu e domnişoara Laura, domnule elev. Sîntem noi, Ilies-cu şi Zamfira, din plutonul dumneavoastră.
—Vasăzică, e adevărat ? întrebă Darie fără să deschidă ochii. Ue data aceasta *e adevărat?...*
— E adevărat, domnule elev, şopti Zamfira cu voce sugru-mată de emoţie. Ce să-i spunem domnişoarei Laura ?
110
111
— Să-i spuneţi să nu-i fie frică. Că toate sînt aşa cum trJ buie să fie, şi e frumos. Să-i spuneţi că e foarte frumos. E J o lumină mare. E ca în strada Toamnei...
Se ridică brusc şi, fără să-i privească, porni din nou, repede, aproape alergînd. Nu mai era lumina de aur de la pod, şi nici fluviul nu părea atît de aproape. îl zărea, îl ghicea mai mult, departe, în faţa lui,

spre apus. Dar alerga cu o bucurie uitată, copilăroasă, simţindu-se copleşit de o beatitudine tel tală, fără nume, fără înţeles. Şi atunci îşi aminti: *Nu i-am binecuvîntat...*

Se opri, aproape cu părere de rău. Auzea cum i se batl inima din ce în ce mai puternic. Mai privi o dată către flJ viu şi i se păru că începe să se topească încet în negură. Şol văi cîtva timp, apoi întoarse hotărît spatele şi se îndreptiB încereînd să grăbească pasul, către lanul de porumb unde« ascunseseră — *dar cînd? cînd? în ce viaţă?...*